

Textus: 1Kor 10, 23-33. 11, 1

Kedves Testvéreim!

A korinthusi levélről szóló sorozatban vagyunk, ahol azt keressük: mit jelent nagyvárosi gyülekezetként élni abban a kultúrában, abban a közegben, ahová Isten helyezett minket? Mit jelent Istent követni egy alapvetően bálványokkal teli, Istentől elidegenedett kultúrában, közegben? Milyen kihívásokkal nézhetnek szembe a gyülekezetben belül a nagyvárosban élők?

A korinthusi gyülekezet a város különleges adottságaiból mindezt nagyon is átélte és nekünk, ma élő keresztyéneknek is bőséges példával és tanítással szolgál a legkülönbözőbb élethelyzetekre: mit gondol erről Isten Igéje? Számomra nagyon magával ragadó, hogy Istennek van válasza, üzenete mondanivalója minden kulturális szituációban élő ember számára!

Az elmúlt vasárnapokon a bálványáldozati hús kérdése és a keresztyén szabadság témája volt előttünk többféle megvilágításban. A korinthusi gyülekezet tagjai közt gondot okozott, hogy megegyék-e pogány isteneknek szánt áldozatok során feldolgozott húst? Ennek (az egyébként ma nem annyira relevánsnak tűnő) a kérdésnek a kapcsán kaphatunk tanítást a szabadságról, lelkiismeretről, határokról és a legalapvetőbb hozzáállásról, amire Isten hív minket.

Mennyire furcsa lehet ma valakinek hallani azt, hogy a szabadságról ennyit agyalunk és problémázunk, hiszen ma az az alap, hogy mindenki szabadnak születik (mármint a mi kultúránkban). Mindenkire nagy lehetőségek várnak az életben (már ha társadalmi szempontból jó helyre született: sem nem túl alacsony vagy túl magas osztályba). Mindenkinek lelkiismereti szabadsága van (már ha nem kerül észrevétlenül is mások befolyása alá). Szóval a szabadság adott, történelemből is megtanuljuk, hogy ez az érzés, az ezutáni vágy, ez az eszme segítette a feudális láncok lerázását, a nemzetállamok kialakulását és aztán végül a mai nagyon fejlett, demokratikus országok és szövetségek létrejöttét. Szabadság. Olyan egyszerű és adott - de valójában ki mit is ért alatta...?

I. Minden szabad, de...

Pál a korinthusi gyülekezetet tanítja a szabadságról. Használja azt a fogalomkészletet, amiben ők vannak, használja az értelmezési keretet, amiben ők élnek és meg akarják élni a szabadságukat. Teszi ezt egy olyan világban, ahol milliók élnek rabszolgaságban és ennek az egész kérdésnek van egy nagy társadalmi vetülete is: a demokráciáról híres korabeli görög társadalomban az elnyomás és igazságtalanság valós és jelenvaló. Mi hát a szabadság a korinthusiaknak és miért volt ez kérdés nekik?

- A korinthusi gyülekezetben a szabadságot sokan félreértelmezték illetve a Krisztusban nyert megváltás és szabadság tényét nem vagy nem megfelelően interpretálták a mindennapjaikra. Már a levél korábbi részeiben is találkozhattunk ezzel: a korinthusi szabadság párt jelszava volt, a 6, 12-ben olvashattuk: minden szabad nekem. Nagyon érdekes, ahogy Pál apostol most visszahozza ezt a kérdést. Még érdekesebb, ahogy ez a szóhasználatában is megjelenik!
- Pál a leveleiben kétféle kifejezést használ a szabadságra.
 - o Az egyik az „exúszia” (jog, teljhatalom, lehetőség): Pálnál inkább negatív hangsúllyal alkalmazza ezt. A korabeli cinikus filozófusok szerették ezt a szót és leginkább így értették: „Nem kell tekintettel lenni mások elvárására!” Különc viselkedésükkel bosszantották a társadalmat. Nem foglalkoztak azzal, ki mit gondol. Azt is jelenti ez: „minden a jogomban áll”. Mindegy, mást ez hogy érint. Ma is ismerjük ezt a hozzáállást, talán ma is kicsit cinikus ez a gondolat. És sokszor nemes ügyek köntösében, emberi jogok védelmében, hangos kisebbségek szólamaiban jelenik meg ez a szabadság értelmezés.
 - o A másik szó az „eleütheria” (szabadság): Pálnál inkább pozitív hangsúllyal alkalmazza. A korabeli stoikus filozófusok használták inkább ezt. Az emberektől való függetlenséget jelenti, de nem volt az embereket semmibe vevő tartalma. Egysokkal közösségibb, a másokra is tekintettel lévő megközelítés ez.

Pál a korinthusi levélben az előbbi szót (exúszia) használja. A használat jellemző volt a korinthusiak körében és leginkább ezt jelentette: nekem minden lehetséges, mert mindenre jogom van.

Ezért tanít erről Pál. Egy kicsit elméleti, lelki alapon is. Nem csak a konkrét helyzetekben: nem jó ez a szóhasználat! Azért, mert nem minden használ, és nem minden épít. Megint pár gondolat a szavakról:

- o A „nem minden használ” esetében Pál a stoikus filozófiából ismert fogalmat használ, jelentése: hasznos, értékes. Igen, nem minden, amire büszke, másokkal nem törődő szabadságomból szabad lehetek, nem minden hasznos. Nem értékes. Nincs értelme. Ezt a kérdést pedig fel kell tenni: hasznos ez? Van értelme? Értékes, teremt értéket?
- o A „nem minden épít” pedig egy zsidó hátterű fogalom, zsidó szóhasználatból ered, jelentése: épít, építő. Azaz konstruktív. Nemcsak hogy értelme van, hanem konkrétan építő. Ennek a fényében érdemes megvizsgálni: ok, minden szabad, de amire elméletileg szabad vagyok az hasznos, annak van értelme, az értékes, az építő, konstruktív...?

II. Belső szabadság:

Mi segít vajon abban, hogy képes legyek mérlegelni, jól dönteni és nem elszállni, nem félreérteni a szabadságot, amit Krisztusban nyertem?

A legegyszerűbb teológiai válaszunk erre az lehet, hogy a szabadságunk forrása, az élő Isten Lelke, a Szentlélek, ami maga a megtestesült szabadság! Azért mert Isten lényének része, akiből táplálkozik a szabadságunk valósága. Hisz „Ahol az Úr Lelke, ott a szabadság!” Így hát: „Teljesedjétek be Szentlélekkel!”- mondhatnám egyszerűen, ahogy máshol mondja is az apostol.

Itt a korinthusi levélben azonban másra irányítja a figyelmet a szabadságot illetően, ami nem relativizálja az előbb említett nagy általános igazságot. Valójában abban, hogy képes legyek mérlegelni, jól dönteni és nem elszállni, nem félreérteni a szabadságot, amit Krisztusban nyertem nem más segít, mint a valódi belső szabadság. Pál erről beszél a további versekben különböző gyakorlati példákkal illusztrálva, mit jelent a lelkiismeretnek megfelelően élni és dönteni. Miért fontos a másik lelkiismerete és hogyan viszonyul ez a sajátunkéhoz?

1. Szeretnék először egy kicsit foglalkozni azzal, mi is a lelkiismeret az emberben, hogyan is működik általában (azért hogy talán jobban értsük itt ezt a tanítást, Pál gondolatmenetét).

Háromféle lelkiismeretet különböztethetünk meg egymástól: **heteronóm, autonóm, teonóm** lelkiismeretet.

Heteronóm: egy külső törvény biztosít afelől, hogy a cselekedetem jó vagy rossz. Gyakran előfordult, hogy nagy háborúk, népiirtások után a számonkérés idején az elkövetők katonai parancsokra hivatkoztak. A **feljebbvalóknak engedelmeskedni** kell. A heteronóm lelkiismeret másik fajtája a **közfelfogás**: „más is teszi” – hallhatjuk sokszor hétköznapi tettek esetén, ha valaki áthág egy-egy „kisebb” szabályt. Ide tartozik végül az a hozzáállás is, hogy **akkor vagytok bűnös, ha a bíróság elítél**. Ha felment, akkor nem, mentes vagyok minden következménytől is (miközben egy bírói ítélet bizonyos tények ismeretében születik meg, korántsem lehet teljesen objektív).

Autonómia: benső törvény alapján cselekszem. Minden tettetem az határoz meg, hogy a bensőmben milyen értékrend, milyen törvény a meghatározó: eszerint élem a mindennapjaimat attól függetlenül, ki mit gondol róla. Ez a fajta önazonosság jól hangzik, de szélsőséges esetben veszélyes is lehet, hiszen ha nincs külső viszonyítási pontom, visszajelzés a benső törvényemre, akkor honnan tudom, hogy még helyesen működik? Az embert megcsalhatja saját meggyőződése, még legnemesebb szándékai is fakadhatnak önzésből, így pedig végső soron nem lesznek abszolút értelemben helyesek.

Teonóm: a lelkiismeret szabadsága tulajdonképpen a teljes kötöttséget jelenti paradox módon: az Ige kontrollálja a lelkiismeretet. Ez nem azt jelenti, hogy ez a megközelítés lebecsüli a lelkiismeretet. A bibliai értelemben olyan a lelkiismeret, mint egy jó jelzőműszer: Kálvin ezért nevezi azt belső törvénynek.

A **reformátorok** egyébként a lelkiismeret Istentől adott hasznát próbálták keresni. Nagyon helyesen a belső megvilágosodást az Ige külső szavának rendelték alá. A hívő ember nem jobbik éneje titokzatos belső hangjára hallgat, hanem Isten Igéjére ad választ tetteiben. Az igazi szabadság tehát az, hogy nem kell mindent megtennem, amire lehetőségem van.

A **belső törvény** arra jó, hogy segítsen megtartani azt, amit kívülről hallunk és fontosnak érzünk. Az évek során fokozatosan alakul ki bennünk a lelkiismeret. Az **egészséges lelkiismeret** jelez, de célja nem csak az, hogy megakadályozzon egy tettet, vagy annak megismétlődését, hanem hogy a mélyebb okokra, hiányosságokra, bűnökre is rávilágítson. És bármennyire is fájdalmas, de erre szükségünk van. Az igazság ugyanis szabaddá tesz...

Az egészségesen működő lelkiismeret nem kínozza folyamatosan az embert. És mint személyiségünk bármelyik része, a lelkiismeret is megbetegedhet. Ilyen esetben gyógyulásra van szükség, hiszen a **beteg lelkiismeret** nagyon megkeserítheti az ember életét.

2. A fentiekből világos, hogy teonóm lelkiismeretre van szükségünk, azaz arra, hogy Isten Igéje és Lelke uralja a belső jelzőrendszerünket, a lelkiismeretet. Pál illusztrálja is három képpel, milyen ez a lelkiismeret:

- **Nem kell kérdegetni a hús eredetét.** Szabadon edd meg, ha kínál valaki– nem kell görcsösen vizsgálni, szórszál hasogató módon keresni a hús eredetét. (már csak azért sem, mert biztosan bálványáldozati). SZABAD VAGY nem kérdegetni és élni azzal, amit kapsz. A kérdegetés ugyanis ebben a helyzetben a túlzott lelkiismeretességre utal, ami valójában aggodás, a hit és bizalom hiánya, bizonytalanság.
- **Egyértelmű figyelmeztetés esetén, amikor valaki felhívja a figyelmedet a hús eredetére** és tulajdonképpen nyíltan felmerül a bálványáldozattal való közösség, akkor SZABAD VAGY nem megenni. És ez nem kettős mérce, hanem a lelkiismeret szerinti helyes helyzetmegítélés.– HISZEN nem a hús a lényeg (mert nem abban laknak a bálványok vagy a démonok), hanem az ember, aki kérdezi, aki figyelmeztet a hús eredetére. Az ő lelke, az ő „haszna”, az ő lelkiismerete. Rá tekintettel szabad vagy nem enni. És ez bizony már így bizonyágtétel és missziói-, az evangélium által meghatározott látásmód.
- **Persze kérdések adódnak:** hogy van akkor a SAJÁT és a MÁSIK lelkiismerete: ki miért felelős, meddig kell ezzel foglalkozni? Ma is nagyon elterjedt az a gondolat, hogy mindenki magáért felelős, nem? Mi közöm a másik lelkiismeretéhez...? Ha én hálával eszem, miért kárhoztatnának engem...? Bizony itt jön be a fenti fejtegetés értelme a szabadságra használt kifejezések kapcsán.

3. És Pál konkrétan tanít tovább: megütközésre ne adjatok okot! Ez ilyen egyszerű. Még akkor is, ha ez a gyakorlatban olyan nehéz! Jézus is mondta, hogy jaj, annak, aki megbotránkozik és annak is, aki megbotránkoztat. Mire hív itt az apostol?

- Amiben biztos vagyok, hogy ez nem megfelelés, azaz nem a másoknak való végtelen és korlátlan megfelelés útja, hiszen az rendkívüli módon rombolja és kifosztja, tönkreteszi az embert. Nem is simulékonyság, konfliktuskerülés.
- A konkrét helyzetben dől el ugyanis, mi a megbotránkoztató is mi nem az, és ebben ISTEN LELKÉNEK hatása és befolyása alatt kell állnunk, azaz a Lélek érteti és ismerteti meg velünk: mi helyes és mi nem!
- A keresztyén szabadság fontos- mondja az apostol - de ez ne adjon okot másoknak a megbotránkozásra! Sem zsidó, sem görög, sem keresztyén testvérnek, hiszen mindenki fontos. Ezen a ponton látjuk, mennyire lehetetlen nem megbotránkozást okozni egy görög egy zsidó és egy keresztyén embernek- kulturálisan ez lehetetlen. Mégis erre hív az apostol! A másik javát keresni, rugalmasan, vezetve a Lélek által! Hiszen Isten arra hívott el minket és arra küld a világba, hogy mindenki megismerje a legnagyobb hasznót: az örök életet, üdvösséget Krisztusban!

III. Mindent Isten dicsőségére tegyetek!

Végül pedig Pál arra hívja a gyülekezetet: akár esztek, akár isztok... mindent Isten dicsőségére tegyetek! Mit jelent ez? Valamilyen nagy összefoglaló, kicsit elnagyolt frázis, amiben minden benne van, amivel mindent le lehet „önteni”? Mindent Isten dicsőségére köszönöm, de az mit jelent?

1. Isten dicsőségében élni

Aki Isten dicsőségére akar élni, annak **Isten dicsőségében** kell élnie. Ez azt jelenti, hogy a közegem Isten, Benne élek és mozgok, az életem Benne létezik, hozzá tartozom! Az Ő jelenlétét keresem, Őt dicsőítem az énekeimmel, a munkámmal, a döntéseimmel. Ez az életformám. Ez elég kemény dolog - de annak, aki ezt még nem ismeri, őszintén mondhatom: nagyon izgalmas és csodálatos életforma! Aki valóban Isten dicsőségében, jelenlétében él, az tud Isten dicsőségére élni (nem erőből kell tehát megfelelni Isten elvárásainak).

2. Nem a saját dicsőségünkre élni

A legnehezebb talán ez: el kell engednünk dolgokat. Nem az én dicsőségem, tökéletességem, jogom, szabadságom számít. Ez nem csak ma számít forradalmi gondolatnak, hanem Pál korában is az volt. Miért tenné ezt az ember, ha nem azért, mert rádöbbsent: van fontosabb és értékesebb dolog, mint a saját dicsősége, tökéletessége és jogai...

3. Átgondoltan élni

Aki Isten dicsőségére él, az nem elszállt, nem olyan, mint aki állandóan „be van lőve”, hanem józanul él. A Szentlélek az erő, a szeretet és a józanság Lelke. Isten dicsőségére élni átgondoltságot, belátást és hálából fakadó életet jelent. Ezt jelenti Krisztust követni! Krisztust, aki nem kereste maga dicsőségét, hanem szolgáló formát vett fel, hogy Istent szolgálja, hogy megváltson minket.

Pál elől jár Krisztus követésében, ezért arra hívja a gyülekezetet: kövessetek engem! Én Krisztust követem! És bár furcsának tűnhet, de ez minden keresztyén ember elhivatása is. Krisztust követve élni- és lehet, hogy mások „követni fognak” minket a Krisztus keresésének, követésének útján. Ne maradjunk hát le a Mestertől és ne tévesszük szem elől, mire hívott minket és mit jelent valójában szabadságban élni!

Ámen!

Thoma László